

Kadınların Lisansüstü Eğitim Niyetinde Aile-Kariyer Yönelimi ve Toplumsal Cinsiyetin Rolü*

Family-Career Orientation and Gender Roles in Women's Intention of Graduate Education

Sevtap Ünlü, Furkan Kirazcı, Ayşenur Büyükgöze Kavas

Yazar Bilgileri

Sevtap Ünlü
Öğretmen, MEB,
unlusevtap@gmail.com

Furkan Kirazcı
Arş. Gör., Ondokuz Mayıs
Üniversitesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık,
furkan.kirazci@omu.edu.tr

Ayşenur Büyükgöze Kavas
Prof. Dr., Ondokuz Mayıs
Üniversitesi, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık,
aysenur@omu.edu.tr

ÖZ

Kişilerin günümüz iş dünyasında kendilerine bir yer bulabilmeleri ve kariyer gelişimlerini sürdürebilmelerinde lisansüstü eğitim önemli bir yere sahiptir. Fakat Türkiye'deki lisansüstü eğitime göre öğrenci sayıları incelendiğinde cinsiyetler arasında kadınların aleyhine bir eşitsizlik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla mevcut araştırmada kadınların lisansüstü eğitime erkeklere göre daha az talep göstermelerinin altındaki faktörler incelenmiştir. Bu amaçla kadınların toplumsal cinsiyet algıları ve aile ya da kariyere yönelik tutumlarının lisansüstü eğitim niyetleri üzerinde rolü araştırılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Aile-Kariyer Yönelimi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini üniversitede öğrenim gören 292 kadın öğrenci oluşturmaktadır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet algıları ve aile-kariyer yönelimleri lisansüstü eğitim yapma niyetlerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Buna göre söz konusu bağımsız iki değişken birlikte değerlendirildiğinde kadınların lisansüstü eğitim niyetleri %62 oranında doğru tahmin edilebilmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular ilgili alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler
Lisansüstü Eğitim
Beşerî Sermaye
Kadın Üniversite Öğrencileri
Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Keywords
Graduate Education
Human Capital
Female College Students
Gender Roles

Makale Geçmişi
Geliş: 19.11.2021
Düzeltilme: 23.12.2021
Kabul: 05.01.2021

ABSTRACT

Postgraduate education has an important place for people to find a place for themselves in today's business world and to continue their career development. However, when the number of students according to postgraduate education in Turkey is examined, it is seen that there is an inequality between the genders against women. Therefore, in the present study, the factors underlying women's lower demand for postgraduate education than men were examined. For this purpose, the role of women's gender perceptions and attitudes towards family or career on their graduate education intentions was investigated. Gender Roles Attitude Scale and Family-Career Orientation Scale were used to collect data within the scope of the research. The sample of the research consists of 292 female students studying at the university. According to the findings obtained as a result of the analysis, the gender perceptions of female students and their family or career orientation significantly predict their intention to pursue graduate education. Accordingly, when these two independent variables are evaluated together, they predict women's graduate education intentions correctly at the rate of 62%. The findings obtained from the research were discussed based on the literature.

*Bu çalışma, üçüncü yazar danışmanlığında birinci yazar tarafından yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiş ve ikinci yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Makale Türü

Araştırma

Önerilen Atıf

Ünlü, S., Kirazcı, F. & Büyükgöze-Kavas, A. (2022). Kadınların lisansüstü eğitim niyetinde aile-kariyer yönelimi ve toplumsal cinsiyetin rolü. *TEBD*, 20(1), 124-142. <https://doi.org/10.37217/tebd.1026220>

Giriş

Eğitim, kişilerin iş dünyasında kendilerine bir yer bulabilmeleri ve kendi gelişimlerini sağlamalarında önemli bir faktör olarak nitelendirilebilir. Yalnızca bireysel anlamda değil, toplum ve ülke için de eğitim yadsınamaz bir öneme sahiptir (Badea ve Rogojanu, 2012). Bu konuda Günay (2018) ülkelerin rekabet edebilmelerinin bilim ve teknolojiye ilerlemelerine ve bunun da sahip olunan eğitilmiş insan gücüne bağlı olduğunu belirtmiştir. Eğitimin hem birey hem de ülke için önemi beşerî sermaye temelinde değerlendirildiğinde daha fazla ortaya çıkmaktadır. Beşerî sermaye, Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü [OECD] (Keeley, 2007) tarafından kişisel, sosyal ve ekonomik refahın artırılmasını kolaylaştıran, bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri ve yetkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Eğitim ve öğretimi bir yatırım biçimi olarak gören beşerî sermaye kuramına (Becker, 1962) göre ise ülkelerin kalkınmasında kişilerin sahip oldukları bilgi ve eğitim düzeyleri bir sermaye olarak kabul edilmektedir (Benhabib ve Spiegel, 1994; Nafukho, Hairston ve Brooks, 2004). Beşerî sermaye kavramının önemli savunucularından biri olan Shultz'a (1961) göre modern bir ekonominin eğitilmiş bir iş gücü olmadan büyümesi oldukça zordur. Beşerî sermaye, yenilikçi fikirler oluşturarak, çeşitli teknolojileri keşfederek ve bu teknolojilerden işlevsel bir şekilde yararlanarak ekonomik kalkınmayı artırmaktadır (Eser ve Ekiz-Gökmen, 2009). Diğer taraftan beşerî sermayenin artırılmasının ve işlevsel olarak kullanılabilmesinin Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için özellikle hayati bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir (Eser ve Ekiz-Gökmen, 2009; Yumuşak, 2008).

İlgili alanyazında beşerî sermaye eğitim, sağlık ve iş gücü transferi olarak üç unsur temelinde değerlendirilmektedir (Kiker, 1966). Fakat Becker (1994) beşerî sermayenin değerlendirilmesinde en önemli faktörün eğitim olduğunun altını çizmektedir. Eğitimin kişinin sahip olduğu bilgi ve becerilerin en temel kaynağı olması bu durumun başlıca sebeplerinden birisidir (Atık, 2006). Özellikle lisansüstü eğitimin bilgi üretilen ve bilim yapılabilen bir eğitim seviyesi olduğu düşünüldüğünde beşerî sermayenin artmasında lisansüstü eğitimin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Roberts (1991'den aktaran McGuirk, Lenihan ve Hart, 2015) tarafından yapılan bir çalışmada büyük girişimcilerin ortalama olarak en az bir yüksek lisans derecesine ve yönetsel iş deneyimlerine sahip oldukları görülmüştür. Benzer şekilde Baum, Locke ve Smith (2001) tarafından yapılan bir çalışmada ise yüksek lisans veya daha yüksek eğitim derecelerine sahip kişilerin daha hızlı istihdam edildikleri ve gelirlerinde daha hızlı artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü eğitim, kişiye yönelik bireysel katkılarının yanı sıra beşerî sermaye olarak ülkeye de ekonomik olarak katkılar sağlamaktadır. Bloom, Canning ve Chan (2006) lisansüstü eğitimin, gelişmekte olan ekonomilerin teknolojik olarak daha gelişmiş toplumları yakalamasına yardımcı olmada önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Lisansüstü eğitimin beşerî bir sermaye olarak önemi göz önünde bulundurulduğunda ülkelerin eğitilmiş insan sayılarını artırmaları için çaba göstermeleri gerektiği söylenebilir. Özellikle eğitime

yönelik yatırımların yanı sıra eğitimin önündeki engellerin de ortaya çıkarılması ve bu engellerin etkilerinin azaltılmaya çalışılması beşerî sermayenin artırılmasında önemli bir faktör olabilir.

Lisansüstü eğitimde yıllara göre yapılan istatistikler dikkate alındığında Türkiye’de yüksek lisans ve doktora programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin cinsiyet açısından dengeli olmadığı görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021). Tablo 1’e göre her dönem yüksek lisans eğitimine kayıt yaptıran kadın ve erkek adaylar arasında erkekler lehine bir fark bulunmaktadır. Her ne kadar söz konusu fark yıllara göre azalma eğilimi gösterse de cinsiyetler arasındaki niceliksel farkın korunduğu söylenebilir. Diğer taraftan doktora başvurularında bu farkın daha fazla kapandığı görülmektedir. Fakat doktora öncesinde bulunan yüksek lisans aşamasındaki farkın ilerleyen yıllarda doktoradaki farka da etki edeceği ihtimal dahilindedir.

Tablo 1. Lisansüstü Eğitime Kayıt Yaptıran Kadın ve Erkeklerin Dağılımı

<i>Yıllar</i>	<i>Yüksek Lisans</i>			<i>Doktora</i>		
	<i>Kadın</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>	<i>Kadın</i>	<i>Erkek</i>	<i>Toplam</i>
2015-2016	42.531	71.228	113.759	6003	8189	14.192
2016-2017	40.354	75.069	115.423	5267	7191	12.458
2017-2018	41.864	89.364	131.228	7673	9100	16.773
2018-2019	53085	66871	119.956	9296	10.966	20.262
2019-2020	58.741	69.386	128.127	10.394	10.500	20.894
2020-2021	69.781	81.918	151.699	9324	9552	18876

Lisansüstü eğitimde kadınların aleyhine olan bu sayı farkının altında yatan faktörlerin incelenmesi ülkenin beşerî sermayesini etkin bir şekilde artırmasında önemli bir destek sağlayabilir. Mevcut araştırmada ise kadınların lisansüstü eğitimde sayıca daha az olmalarına etki eden faktörlerin kadınların sahip olduğu toplumsal cinsiyet algıları ve aile-kariyer yöneliminden kaynaklanıp kaynaklanmadığı araştırılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun erkek ve kadın cinsiyetlerine yüklediği farklı beklenti ve anlamlar şeklinde tanımlanmaktadır (Helgeson, 2011, s. 4). Örneğin toplumun erkeklerden daha agresif olmalarını, duygularını gizlemelerini ve daha öz güvenli olmalarını beklemesi erkeklerle yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri olarak ifade edilebilir. Tam tersine kadınlardan ise daha çekingen olmalarının beklenmesi, duygularını kolay bir şekilde ifade edebilmeleri ve daha yardımsever olmaları gibi özellikler de toplumsal cinsiyet rolüne örnek olarak verilebilir. Toplumsal cinsiyet kişilerin gündelik yaşamlarından iş hayatlarına ve evlilik yaşantılarına kadar birçok alanda etkisini göstermektedir (Vatandaş, 2007). Örneğin Marks, Lam ve McHale (2009) tarafından yapılan bir çalışmada geleneksel toplumsal cinsiyet algısına sahip olan ebeveynlerin aile içinde daha fazla çatışma yaşama eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kodan-Çetinkaya (2013) tarafından yapılan bir çalışmada ise toplumsal cinsiyet algısı ile şiddet eğilimi arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre erkeklerin şiddet eğilimine daha yatkın oldukları ve daha gelenekçi cinsiyet algılarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kadın istihdamı ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yapılan

çalışmalar da kadınların istihdam edilmede toplumsal cinsiyet bağlamında eşit olmayan bir konumda olduğunu göstermektedir.

Mevcut durumda Türkiye ekonomisini etkileyen olumsuz ekonomik faktörler, özellikle kadınlar için bu eşitsizliği artıran kültürel faktörlerle iç içedir. OECD (2017) raporlarına göre Türkiye’de 2016 yılında iş gücüne katılım oranları kadınlar için %32,5 iken erkekler için %72 olmuştur. Cinsiyetler arasındaki bu fark (%39,5) OECD ortalamasının (%17,1) iki katından daha fazladır. Türkiye, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine kültürel değer biçen bir geçmişe sahip, tarihsel olarak ataerkil bir toplumdur. Yani çalışmayla ilgili Türk değerlerinin temelinde, kadınların birincil rollerinin eş ve anne olduğu ve genellikle onları ücretsiz ev işiyle sınırladığı inancı yatmaktadır (Dedeoğlu, 2012). Geleneksel toplumsal cinsiyet rolü inançları, hem kadınların ücretli iş aramaya yönelik niyetlerini törpülemekte hem de evde eşit olmayan bir iş yükünü üstlenmelerine neden olmaktadır. Türkiye’de çalışan yetişkinlerle yapılan bir anket çalışması, çalışan kadınların günde ortalama 3 saat 31 dakikayı ev işlerine harcadığını, bu sürenin erkeklerde 46 dakika olduğunu göstermiştir (TÜİK, 2015). Konu ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar bu istatistik sonuçlarını destekler niteliktedir. Örneğin Köse-Ünal ve Hasar’ın (2015) kadın çalışanlarla yaptıkları nitel bir çalışmada kadınlar iş başvurularında negatif olarak ayrımcılığa maruz kaldıklarını ve işe alımlarda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Kılıç ve Öztürk (2014) tarafından yapılan bir çalışmada ise kadınların istihdamındaki önemli engellerden birinin de toplumsal cinsiyet algısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal cinsiyet algısının kadınların istihdam edilmeleri, aile yaşantıları ve sosyal hayatlarının yanı sıra eğitim yaşamlarında da oldukça etkili olduğu söylenebilir. Bu konuda Özaydınlık (2014) kadınların eğitim almalarının önündeki en büyük engellerden birinin cinsiyetçi bakış açısı olduğunun altını çizmiştir. Benzer şekilde Bakış, Levent, İnel ve Polat (2009) tarafından yapılan ve TÜİK ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) verilerinin kullanıldığı çalışmada eğitime erişimin en önemli belirleyicilerinden birinin cinsiyet olduğu ve doğu bölgelerinde kadınların eğitime erişimlerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aslan (2021) tarafından yapılan çalışmada ise kırsal kesimdeki kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenlerinden birinin bölgede hâkim olan ataerkil anlayış olduğu görülmüştür.

İlgili alanyazın incelendiğinde toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadınların lisansüstü eğitim alma durumlarını inceleyen oldukça az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin Saadat ve Alam (2020) tarafından yapılan bir çalışmada Malezya’da lisansüstü eğitim alan kadınların erkeklere oranla daha fazla oldukları ortaya koyulmuştur. Bu durumun başlıca sebeplerinden birinin ise erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olarak daha hızlı bir şekilde para kazanma zorunlulukları olduğu ifade edilmiştir. Zhou (2006) tarafından yapılan bir araştırmada ise Amerikalı ve Çinli üniversite öğrencilerinin kariyerlerine, aile rollerine ve lisansüstü eğitime yönelik düşünceleri

sorulmuş ve bunlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre hem erkek hem de kadın öğrenciler çocuğa bakmak için erkeklerden ziyade kadınların eğitimlerine ve kariyerlerine ara vermeleri gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür. Bütün bu araştırmalardan hareketle kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin sonucu olarak eğitim ve kariyerleri dışında çocuğa bakım, ev işleri ve erkeklerden eğitim ve statü olarak daha düşük bir konumda olmaları gerektiği gibi düşüncelerin lisansüstü eğitim niyetlerini olumsuz olarak etkileyebileceği düşünülebilir. Dolayısıyla mevcut araştırmada kadınların toplumsal cinsiyet algılarının lisansüstü eğitim alıp almamaya yönelik niyetlerinde önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada toplumsal cinsiyet algısına ek olarak aile ya da kariyer yönelimli olmanın da kadınların lisansüstü eğitim niyetleri üzerinde önemli bir rolünün olduğu düşünülmektedir. Buna göre aileye kıyasla kariyerini önceleyen kadın üniversite öğrencilerinin kariyerlerinde ilerlemek adına lisansüstü eğitimi daha fazla düşünecekleri varsayılmaktadır. Bu varsayımın temelinde ise toplum tarafından kadına yüklenen belli sorumluluklar bulunmaktadır. Örneğin Bakıcı ve Aydın (2020), kadın çalışanların iş ve yaşam dengelerinde ataerkilliğin rolünü inceledikleri çalışmalarında ataerkilliğin bir sonucu olarak kadınların bir işte çalışmalarına rağmen ev işlerini de üstlenmek zorunda kaldıklarının altını çizmişlerdir. Diğer taraftan Belkıs (2016) tarafından kadın akademisyenler üzerinde yapılan nitel bir araştırmada anneliğin kariyer gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiş ve katılımcılar anne olmayla birlikte ev içi sorumluluklarının arttığını ve buna bağlı olarak akademik çalışmalarının aksadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmada 14 katılımcıdan biri haricinde hepsinin doktora sırasında ya da sonrasında çocuk sahibi oldukları dikkat çekmektedir. Bu sonuçlara benzer şekilde Aycan (2004) tarafından kadın yöneticiler üzerinde yapılan bir çalışmada ise araştırmaya katılan kadın yöneticiler, buldukları konuma gelmelerinde çocuk bakımı ve ev işleri konusunda eşlerinden aldıkları yardımın ve ücretli çalışan yardımcılarının katkılarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu bilgiler kadınların kariyer gelişimlerinde aile ile ilgili ev işleri ya da çocuk bakımı gibi durumların olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kişilerin aile yaşantılarını öncelermeleri onlara ev işleri ya da çocuk bakımı gibi çeşitli şekillerde maliyetler getirebilmektedir. Bu durum da kadınların lisansüstü eğitim düşünceleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir.

Yukarıda alanyazına dayalı olarak verilen bilgiler bir bütün olarak değerlendirildiğinde kadınların lisansüstü eğitim niyetlerinde toplumsal cinsiyet algılarının ve aile-kariyer yönelimlerinin önemli rollerinin olabileceği söylenebilir. Dolayısıyla bu düşünceden hareketle mevcut araştırmada kadın öğrencilerin lisansüstü eğitim niyetlerinin toplumsal cinsiyet algıları ve aile-kariyer yönelimleri tarafından ne düzeyde yordandığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Mevcut araştırmada iki farklı bağımsız değişkenin bir bağımlı değişken üzerindeki rolünün incelenmesi durumu söz konusudur. Alanyazın incelendiğinde birden fazla yordayıcı değişkenin yordanan değişken üzerindeki rolünün belirlenmesini içeren araştırma deseni “çok faktörlü yordayıcı korelasyonel desen” olarak isimlendirilmektedir (Büyükoztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Buradan hareketle mevcut araştırmada da çok faktörlü yordayıcı korelasyonel desen kullanılmıştır. Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 05.02.2020 tarihinde 2020/20 numaralı etik kurul izin belgesi alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu üniversite 4. sınıfta öğrenim gören 292 kadın üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluştururken olasılığa dayalı olmayan örneklem seçim tekniklerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin fakültele göre dağılımları ile yaşlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Kadın Öğrencilerin Demografik Bilgileri

<i>Fakülte</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>Yaş</i>
Eğitim Fakültesi	90	%30,6	<i>Ort.</i> 22,0
Ziraat Fak.	15	%5,1	<i>Ss.</i> 1,39
Mühendislik Fak.	29	%9,9	<i>Ranj</i> 20-35
Sağlık Bil. Fak.	143	%48,6	
Fen-Edebiyat Fak.	17	%5,8	

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 20 ile 35 ($\bar{x} = 22,0$; $Ss = 1,39$) arasında değişmektedir. Katılımcıların öğrenim gördükleri fakülteler; eğitim fakültesi (90, %30,6), ziraat fakültesi (15, %5,1), mühendislik fakültesi (29, %9,9), sağlık bilimleri fakültesi (143, %48,6) ve fen-edebiyat fakültesi (17, %5,8) olarak sıralanmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Mevcut araştırma kapsamında katılımcılara Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ile Aile ve Kariyer Yönelimi Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca ölçeklere ek olarak katılımcıların demografik bilgilerine yönelik soruları içeren kişisel bilgi formu da öğrencilere verilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan her iki ölçek de, uygulama aşamasından önce sorumlu yazarları tarafından uygulama izni alınarak kullanılmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği:

Bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek amacıyla Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen toplamda 25 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği'ndeki maddelerden 10 tanesi olumlu 15 tanesi ise olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Olumlu maddelere örnek olarak “Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.” maddesi verilebilir. Olumsuz maddelere örnek olarak ise “Bir ailenin gelirini erkek sağlamalıdır.” maddesi verilebilir. Ölçeğin geçerlik

çalışması kapsamında açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise ölçeğin alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .87 olarak bulunmuştur. Beşli likert yapıda oluşturulan ölçekte maddelerde belirtilen düşünceye, bireylerden "Tamamen katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Tamamen katılmıyorum (1)" olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Ölçekteki olumsuz maddeler tersten puanlanmaktadır. Buna göre, ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığında olup yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Mevcut araştırmada ise Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği'nin Cronbach alpha katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır.

Aile ve Kariyer Yönelimi Ölçeği:

Üniversite öğrencilerinin aile ve kariyere yönelik değer yönelimlerini ölçmeyi amaçlayan Aile ve Kariyer Yönelimi Ölçeği Battle ve Wigfield (2003) tarafından geliştirilmiş ve Kılıç ve Büyükgöze-Kavas (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin geliştirilme çalışması kapsamında açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin kariyer ve aile olmak üzere iki boyutlu bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplamda 16 maddeden oluşan ölçeğin ilk 10 maddesi kişilerin kariyer yönelimlerini, son 6 maddesi ise aile yönelimlerini ölçmektedir. Ölçeğin kariyer alt boyutunda "Kariyer sahibi kadınlar daha iyi annelerdir." gibi maddeler bulunmaktadır. Ölçeğin aile alt boyutundaki maddelere ise "Kadın ev dışında çalıştığında aileler mağdur olur." maddesi örnek olarak verilebilir. Ölçek, "Kesinlikle katılmıyorum" ile "Kesinlikle katılıyorum" arasında değişen beşli derecelendirme sistemine göre puanlanmaktadır. Ölçeğin geliştirilme çalışmasında güvenirlik analizleri kapsamında alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasında ise alpha katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır. Mevcut araştırmada ise Aile ve Kariyer Yönelimi Ölçeği'nin alpha katsayısı .78 olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu:

Katılımcılara verilen kişisel bilgi formunda öğrencilerin yaşları, öğrenim gördükleri fakülteleri ve ileride lisansüstü eğitim yapıp yapmamalarına yönelik niyetleri sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı doğrultusunda kadın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının ve aile-kariyer yönelimlerinin lisansüstü eğitim yapma niyetlerini ne düzeyde yordadığını incelemek için lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Bu kapsamda ilk olarak lojistik regresyon analizinin varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiği, veri setinde uç değerlerin olmadığı ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı sonucuna ulaşıldıktan sonra analize geçilmiştir. Yapılan analizler için SPSS 22 paket programından yararlanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın amacı doğrultusunda kadın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ile aile ve kariyer yönelimlerinin lisansüstü eğitim niyetleri üzerindeki rolünü incelemek için lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Lojistik regresyon analizi öncesinde veri setinde uç değerlerin bulunmaması ve bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmamasına yönelik varsayımlar test edilmiştir. Veri setindeki uç değerlerin tespiti için verilerin mahalnobis uzaklıkları hesaplanmış ve bunun sonucunda kritik değerin üzerindeki üç katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Analizin diğer bir varsayımı olan çoklu bağlantı problemini kontrol etmek için bağımsız değişkenlerin varyans artış faktörleri (VIF), tolerans değerleri (Tolerance) ve koşul indeksleri (CI) hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Bağımsız Değişkenlerin Tolerans, VIF ve CI Değerleri ve Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	<i>n</i>	<i>Tolerance</i>	<i>VIF</i>	<i>CI</i>	<i>Korelasyonlar</i>	
					<i>1</i>	<i>2</i>
AKÖ	292	.53	1,87	19,84	-	.683*
TCRT	292	.53	1,87	26,53	.683*	-

* $p < .001$, AKÖ: Aile ve Kariyer Yönelimi Ölçeği; TCRT: Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği

Literatürde bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmaması için tolerans değerlerinin .10 değerinin üstünde, varyans şişirme faktörünün (VIF) 10 puanın altında ve koşul indekslerinin (CI) ise 30'dan küçük olması gerektiği belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014; Tabachnick ve Fidell, 2013). Buna göre mevcut analizden elde edilen tolerans, varyans şişirme faktörü ve koşul indeksi değerlerine bakıldığında literatürde istenen değerleri karşıladığı görülmektedir. Ayrıca çoklu bağlantı probleminin olması için değişkenler arasında .90 üzerinde bir korelasyon olması gerektiği yine ilgili literatürde belirtilmektedir (Çokluk vd., 2014). Tablo 3'e bakıldığında bağımsız değişkenler arasında orta düzeyli bir ilişki ($r = .683$; $p < .001$) olduğu görülmektedir.

Bütün bu verilerden hareketle bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı ve lojistik regresyon analizi için bütün varsayımların karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan lojistik regresyon analizinin başlangıç tablosu olan Tablo 4 aşağıda verilmektedir.

Tablo 4. Lojistik Regresyon Analizi Sonucunda Elde Edilen İlk Sınıflandırma Durumu

	<i>Kestirilen Durum</i>		<i>Doğru Sınıflandırma Yüzdesi</i>
	<i>Lisansüstü Eğitim Hayır</i>	<i>Lisansüstü Eğitim Evet</i>	
Lisansüstü Eğt. Hayır	0	126	.0
Lisansüstü Eğt. Evet	0	166	100,0
Top. Doğru Sınıflandırma Yüzdesi			56,8

İlk aşamada, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde ne düzeyde bir rolü olduğunu anlamak için bağımsız değişkenlerin modele katılmadan bütün katılımcıların lisansüstü eğitim alma düşüncesine evet dedikleri varsayıldığında doğru bilme ihtimalinin yüzde kaç olduğu analiz kapsamında hesaplanmıştır. Tablo 4 incelendiğinde bütün katılımcıların lisansüstü eğitime evet dedikleri varsayıldığında kişilerin lisansüstü eğitime yönelik düşüncelerinin doğru tahmin edilebilme yüzdesinin %56.8 olduğu görülmektedir. Tablo 5'te ise oluşturulan modelin anlamlı olup olmadığını ortaya koyan omnibus test sonucu verilmektedir.

Tablo 5. Model Katsayılarına İlişkin Omnibus Test Sonucu

<i>Adım</i>		<i>Ki kare</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
1	Adım	9,160	2	.010*
	Blok	9,160	2	.010*
	Model	9,160	2	.010*

*p < .05, sd: Serbestlik derecesi

Tablo 5 incelendiğinde model ki kare değerinin 9,160 olduğu, *p* değerinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .05$). Elde edilen bulguya göre bağımlı değişken ile bağımsız değişkenlerin kombinasyonu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılabilir. Bu sonuçtan hareketle "Başlangıç modeli ile amaçlanan model arasında anlamlı bir farklılık yoktur." yönündeki null hipotezinin reddedildiği söylenebilir. Oluşturulan modelin anlamlı olup olmadığını belirlemek için Omnibus testine ek olarak yapılan "Hosmer ve Lemeshow Testi" sonuçları Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Hosmer ve Lemeshow Uyum İyiliği Test Sonucu

<i>Adım</i>	<i>Ki kare</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
1	8,211	8	.413

Tablo 6 incelendiğinde yordayıcı değişkenler analize girdiğinde Hosmer ve Lemeshow testi sonucunun anlamlı çıkmadığı görülmektedir. Bu değer anlamlı olmaması, modelin kabul edilebilir uyuma sahip olduğuna, yani model-veri uyumunun yeterli düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Tablo 7'de ise lojistik regresyon modeline göre yapılan sınıflandırma ve bu sınıflandırmaya göre oluşturulan tahmin yüzdesi verilmektedir.

Tablo 7. Lojistik Regresyon Sonucu Elde Edilen Sınıflandırma Tablosu

	<i>Gerçek Durum</i>		<i>Yordanan Durum</i>		<i>Doğru Sınıflandırma Yüzdesi</i>
	<i>LEİ Hayır</i>	<i>LEİ Evet</i>	<i>LEİ Hayır</i>	<i>LEİ Evet</i>	
Adım 1	LEİ Hayır	33	93		%26,2
	LEİ Evet	18	148		%89,2
Toplam Doğru Sınıflandırma Yüzdesi					%62,0

Tablo 7'ye bakıldığında oluşturulan modele göre lisansüstü eğitim alma isteğine hayır diyen 126 kişiden 33'nün (%26,2), evet diyen 166 kişiden 148'inin (%89,2) doğru bir şekilde tahmin edildiği görülmektedir. Buna bağlı olarak modelin, katılımcıların lisansüstü eğitim niyetlerini doğru bir

şekilde tahmin etme olasılığının %62,0 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlk sınıflandırma ile karşılaştırıldığında bağımsız değişkenlerin katılımcıların lisansüstü eğitim niyetinin tahmin edilme olasılığını anlamlı bir şekilde %5,2 artırdığı söylenebilir.

Son olarak Tablo 8’de modeldeki değişkenlerin tek başlarına modele yaptıkları katkıları ve bağımlı değişken üzerindeki etki katsayıları verilmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Lisansüstü Eğitim Niyetlerini Yordamaya Yönelik Yapılan Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Adım 1	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	%95 C.I. for EXP(B)	
							Alt	Üst
AKÖ	.007	.022	.112	1	.737	1,007	.965	1,051
TCRTÖ	.025	.013	3,826	1	.050	1,025	1,000	1,051
Sabit	-2,914	1,152	6,396	1	.011	.054		

*p < .05

Tablo 8’e göre aile-kariyer yönelimi ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı değişkenlerinin modele tek başlarına anlamlı bir katkı yapmadıkları görülmektedir. Fakat iki değişkenin ortak etkisi sonucunda modelde anlamlı bir değişiklik ($p < .05$) olduğu söylenebilir. Buna göre birlikte değerlendirilen aile-kariyer yönelimi ve toplumsal cinsiyet rolleri algısı değişkenlerinde meydana gelen bir birimlik artışın lisansüstü eğitim alma niyeti üzerinde $((1 - \text{Exp}(B)) \cdot 100 = 94,6)$ %94,6’lık bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada kadın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri algıları ve aile ya da kariyer yönelimli olmalarının gelecekte lisansüstü eğitim yapma niyetleri üzerindeki rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda iki kategorili olarak ele alınan lisansüstü eğitim niyetinde (Evet, lisansüstü eğitim yapmayı düşünüyorum./ Hayır, lisansüstü eğitim yapmayı düşünmüyorum.) toplumsal cinsiyet algısının ve aile-kariyer yöneliminin rolünü incelemek için lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

Lojistik regresyon analizine göre test edilen modelin anlamlı olduğu ve toplumsal cinsiyet algısı ile aile-kariyer yöneliminin birlikte kadınların lisansüstü eğitim niyetlerini anlamlı bir şekilde yordadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre bağımsız değişkenlerin beta katsayılarından hareketle daha eşitlikçi cinsiyet algısına sahip ve daha çok kariyer yönelimli olan kadınların lisansüstü eğitim yapma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde hem toplumsal cinsiyetin hem de aile-kariyer yöneliminin kadınların lisansüstü eğitim düşüncesi üzerinde anlamlı rolünün olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Davis ve Pearce (2007) tarafından ergenlerin iş ve aile konusundaki sahip oldukları cinsiyet temelli düşüncelerinin eğitime yönelik beklentileri üzerindeki rolü incelenmiştir. Buna göre ergenlerin cinsiyete dayalı iş ve aile rollerine ilişkin daha eşitlikçi görüşlere sahip olmalarının kadınların üniversiteye gitme ve lisansüstü

eğitim isteme olasılıklarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Kılıç (2018) tarafından yapılan bir araştırmada ise üniversite öğrencilerinin yüksek lisans yapma istekleriyle aile yönelimleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada lisansüstü eğitim hedefi olan katılımcıların daha çok kariyer yönelimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Battle ve Wigfield (2003) ise kadın üniversite öğrencilerinin aile-kariyer yönelimleriyle lisansüstü eğitime verdikleri değer arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında kadınların güçlü bir şekilde kariyer odaklı oldukları ve kariyer yönelimleriyle lisansüstü eğitime verdikleri değer arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olduğu sonucuna ulaşımlardır. Sonuç olarak bu çalışmalar mevcut çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Kadınların iş yaşamlarına dahil olmaları kendilerine iki kat sorumluluğun yüklenmesiyle sonuçlanmıştır. Bir taraftan çalıştığı kurum kadından iyi bir çalışan olmasını beklerken aile bireyleri ise ondan iyi ve özverili bir eş ve anne olmasını beklemektedir (Adak, 2007). Özellikle geleneksel cinsiyet algısına sahip toplumlarda evin işlerinin çoğunlukla kadın tarafından yapılmasına yönelik mevcut beklenti kadınların eğitim ve çalışma yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin Özçatal (2011) tarafından gıda ve konfeksiyon alanlarında çalışan kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada kadınların ev işlerini eşlerinin yardımı olmadan üstlendikleri ve hem ev hem de çalışma ortamının yükü dolayısıyla çalışma hayatından ayrılma düşüncesine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla geleneksel cinsiyet algısına sahip kadın öğrencilerin lisansüstü eğitim almaya karşı olumsuz tutumlarının olmasının bir sebebinin ailede sahip oldukları sorumluluklara ek olarak daha farklı sorumlulukları üstlenmeleri gerektiği düşüncesi olabilir. Bu düşüncüyü destekler nitelikte olarak Toprak ve Taşğın (2017) tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmamalarının nedenleri araştırılmış ve erkek öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmama nedenlerinin başında lisansüstü eğitimin maliyetli olduğuna yönelik düşünce gelirken kadın öğretmenlerin lisansüstü eğitimin yıpratıcı ve yoğun olduğu düşüncesinin geldiği bulgusu elde edilmiştir. Diğer taraftan çeşitli araştırmalar kadınların eş seçimlerinde aradığı kriterlerden birinin eşlerinin kendi statülerine denk ya da yüksek olması olduğunu ortaya koymuştur (Erol, 2008; Usluoğlu, Atıcı ve Vurgeç-Avcıbay, 2015). Dolayısıyla lisansüstü eğitimin kişiye bir statü kazandırması göz önünde bulundurulduğunda geleneksel cinsiyet algısı temelinde kadınların eşlerinden daha düşük eğitim düzeyi ve statüye sahip olmaları gerektiği yönündeki düşüncenin geleneksel cinsiyet algısına sahip olan kadınların lisansüstü eğitim almaya yönelik olumsuz bir tutum geliştirmelerine neden olabileceği söylenebilir.

Mevcut araştırmadan elde edilen bulgular kadınların aile ya da kariyer yönelimli olup olmamalarının cinsiyet rollerinin de etkisiyle birlikte lisansüstü eğitim niyetleri üzerinde önemli bir rolünün olduğunu ortaya koymaktadır. Kişilerin aile ya da kariyer yönelimli olmaları onların bir bakıma aile ve kariyere yönelik verdikleri değeri yansıtmaktadır (Battle ve Wigfield, 2003). Mevcut

araştırmadan hareketle kariyer yönelimli olan kadınların aile yönelimli olan kadınlara göre daha fazla lisansüstü eğitim alma olasılıkları olduğu söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekler nitelikte çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. Örneğin To (2013) tarafından yönetici pozisyonundaki Çinli kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada kariyerlerinde oldukça ilerlemiş kadınların daha geç evlenmelerinin altındaki sebepler araştırılmıştır. Buna göre ataerkil anlayışa dayalı olarak erkek partnerlerin kadınlar üzerindeki kontrol edici ve kısıtlayıcı tutumlarının bazı kadınların güçlü ekonomik pozisyonlarını savunmaya ve ilerletmeye yönelik görüşleriyle çeliştiği ve bunun da kadınların evlenmesini geciktirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çelikten (2004) tarafından kadın okul müdürleri üzerinde yapılan bir araştırmada ise kadın yöneticilere okul içinde ve dışında yaşadıkları zorluklar sorulmuş ve yöneticilikte bir kadın olmanın dezavantajlarının neler olduğu incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadın yöneticilerin aile ve iş arasında seçim yapamadıklarından dolayı yöneticilikten ayrılma niyetlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak kadınların kariyerlerinde yükselmelerinin önünde aileyi bir engel olarak gördükleri söylenebilir. Dolayısıyla aile yönelimli kadın öğrencilerin kariyer yönelimli kadınlara göre lisansüstü eğitim yapmak istememelerinin olası bir sebebinin aile ve kariyer alanlarının birbirleriyle çeliştiğine yönelik düşünceleri olabilir.

Mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle farklı kesimlere çeşitli önerilerde bulunulabilir. Bu çalışmada kadınların lisansüstü eğitim niyetlerinde toplumsal cinsiyet algısının ve aile-kariyer yöneliminin anlamlı bir rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle üniversitelerin kariyer merkezlerinin öğrencilerin kariyer gelişimlerini olumsuz etkileyen toplumsal cinsiyet algıları üzerine farkındalık geliştirmeleri için çeşitli projeler ortaya koymalarının oldukça önemli olduğu söylenebilir. Hem kadın hem de erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısına yönelik bilinçlenmeleri kadınların kariyer yönelimlerine olan tutumu da olumlu yönde etkileyebilir. Mevcut araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu durum kadın öğrencilerin demografik özellikleri bakımından bilinçli bir şekilde seçilememesine sebep olmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda daha geniş örneklemlerin kullanılması ve Türkiye'nin her bölgesini yansıtacak şekilde katılımcıların seçilmesi önerilebilir. Diğer taraftan kadınların lisansüstü eğitim niyetlerinde ne gibi faktörlerin rol oynadığını ortaya çıkarmak ülkenin beşerî sermayesini artırması açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla bundan sonra yapılacak araştırmalarda toplumsal cinsiyet algısı ve aile-kariyer yöneliminin haricinde farklı değişkenlerin kadınların lisansüstü eğitim niyetleri üzerinde ne gibi rolü olduğu incelenebilir.

Bu araştırma kendi içinde bazı sınırlılıklar barındırmaktadır. Bunların başında araştırma deseninden kaynaklı bir sınırlılık gelmektedir. Mevcut araştırma ilişkisel araştırma deseni temelinde kurgulanmıştır. Bu durum yalnızca araştırmada kullanılan değişkenlerin aralarındaki ilişkinin

yönünün ve derecesinin bilinmesine olanak sağlamakta ve neden-sonuç bağlantısının kurulamamasına sebep olmaktadır.

Kaynaklar

- Adak, N. (2007). Kadınların ikilemi: İş ve aile yaşamı. *Sosyoloji Dergisi*, 1(17), 137-152. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/40988/495174> sayfasından erişilmiştir.
- Altınova, H. H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48480/614123> sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, G. (2021). Eğitime erişimin belirleyicileri: Kırsal kesimdeki kız çocuklarının ortaöğretime gönderilmeme nedenleri. *Education and Science*, 46(207), 169-202. doi: [10.15390/EB.2021.9045](https://doi.org/10.15390/EB.2021.9045)
- Atik, H. (2006). *Beşerî sermaye, dış ticaret ve ekonomik büyüme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Aycan, Z. (2004). Key success factors for women in management in Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 53(3), 453-477. doi: [10.1111/j.1464-0597.2004.00180.x](https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2004.00180.x)
- Badea, L. & Rogojanu, A. (2012). Controversies concerning the connection higher education – human capital – competitiveness. *Theoretical and Applied Economics*, 12(577), 125-142. <https://www.researchgate.net/publication/278849946> [Controversies concerning the connection higher education - human capital - competitiveness](https://www.researchgate.net/publication/278849946) sayfasından erişilmiştir.
- Bakıcı, C. & Aydın, E. (2020). Türkiye’de kadın çalışanların iş yaşam dengesini şekillendirmede ataerkilliğin rolü. *Economics, Business, and Organization Research*, 2(2), 82-98. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1297741> sayfasından erişilmiştir.
- Bakış, O., Levent, H., İnel, A. & Polat, S. (2009). Türkiye’de eğitime erişimin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(2), 593-608. doi: [10.17051/io.2015.60429](https://doi.org/10.17051/io.2015.60429)
- Battle, A. & Wigfield, A. (2003). College women’s value orientations toward family, career, and graduate school. *Journal of Vocational Behavior*, 62(1), 56-75. doi: [10.1016/S0001-8791\(02\)00037-4](https://doi.org/10.1016/S0001-8791(02)00037-4)
- Baum, J. R., Locke, E. A. & Smith, K. G. (2001). A multidimensional model of venture growth. *Academy of Management Journal*, 44(2), 292-303. doi: [10.5465/3069456](https://doi.org/10.5465/3069456)
- Becker, G. S. (1962). Investment in human capital: A theoretical analysis. *Journal of Political Economy*, 70(5), 9-49. <https://www.jstor.org/stable/1829103> sayfasından erişilmiştir.
- Becker, G. S. (1994). *Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Belkıs, Ö. (2016). Anneliğin akademik kariyer gelişimine etkileri üzerine nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 250-263. <https://docplayer.biz.tr/43575267-Anneligin-akademik-kariyer-gelisimine-etkileri-uzerine-nitel-bir-arastirma.html> sayfasından erişilmiştir.

- Benhabib, J. & Spiegel, M. M. (1994). The role of human capital in economic development: Evidence from aggregate cross-country data. *Journal of Monetary Economics*, 34(1), 143-173. doi: [10.1016/0304-3932\(94\)90047-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(94)90047-7)
- Bloom, D. E., Canning, D. & Chan, K. (2006). Higher education and poverty in Sub-Saharan Africa. *International Higher Education*, 45(1), 1-9. doi: [10.6017/ihe.2006.45.7924](https://doi.org/10.6017/ihe.2006.45.7924)
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (28. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikten, M. (2004). Okul müdürü koltuğundaki kadınlar: Kayseri ili örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 91-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23750/253036> sayfasından erişilmiştir.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyükoztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (3. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, S. N. & Pearce, L. D. (2007). Adolescents' work-family gender ideologies and educational expectations. *Sociological Perspectives*, 50(2), 249-271. doi: [10.1525/sop.2007.50.2.249](https://doi.org/10.1525/sop.2007.50.2.249)
- Dedeoğlu, S. (2012). Equality, protection or discrimination: Gender equality policies in Turkey. *Social Politics*, 19, 269-290. doi: [10.1093/sp/jxs004](https://doi.org/10.1093/sp/jxs004)
- Erol, M. (2008). Toplumsal cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi. *C. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 199-219. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1838.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Eser, K. & Ekiz-Gökmen, Ç. (2009). Beşerî sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: Dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemler. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobiadsbd/issue/11348/135612> sayfasından erişilmiştir.
- Günay, D. (2018). Türkiye'de lisansüstü eğitim ve lisansüstü eğitime felsefi bir bakış. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 71-88. doi: [10.32329/uad.450965](https://doi.org/10.32329/uad.450965)
- Helgeson, V. S. (2011). *The psychology of gender*. New York: Routledge.
- Keeley, B. (2007). *OECD insights human capital: How what you know shapes your life*. Paris: OECD.
- Kılıç, Y. (2018). *Kadınlarda kariyer hedeflerinin yordayıcıları olarak aile ve kariyere yönelik tutum özgeçmiş ve dindarlık: Bir model test etme çalışması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Kılıç, Y. & Büyükgöze-Kavas, A. (2017). *A sexist dilemma: Career or family: Validity and reliability study of the Family and Career Scale*. 1st International Women Research Symposium'da sunulmuş bildiri, Ekim 13-14, Eskişehir.

- Kılıç, D. & Öztürk, S. (2014). Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı önündeki engeller ve çözüm yolları: Bir ampirik uygulama. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1), 107-130. doi: [10.48145/gopsbad.927419](https://doi.org/10.48145/gopsbad.927419)
- Kiker, B. F. (1966). The historical roots of the concept of human capital. *Journal of Political Economy*, 74(5), 481-499. <https://www.jstor.org/stable/1829595> sayfasından erişilmiştir.
- Kodan-Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43. doi: [10.7816/nesne-01-02-02](https://doi.org/10.7816/nesne-01-02-02)
- Köse-Ünal, A. & Hasar, G. B. (2015). *Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının kadın statüsüne yansımaları. Kültürler Arası İletişim Öğrenci Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri*, Gümüşhane, Türkiye.
- Marks, J. L., Lam, C. B. & McHale, S. M. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex Roles*, 61(1), 221-234. doi: [10.1007/s11199-009-9619-3](https://doi.org/10.1007/s11199-009-9619-3)
- McGuirk, H., Lenihan, H. & Hart, M. (2015). Measuring the impact of innovative human capital on small firms’ propensity to innovate. *Research Policy*, 44(1), 965-976. doi: [10.1016/j.respol.2014.11.008](https://doi.org/10.1016/j.respol.2014.11.008)
- Nafukho, F. M., Hairston, N. R. & Brooks, K. (2004). Human capital theory: Implications for human research development. *Human Research Development International*, 7(4), 545-551. doi: [10.1080/1367886042000299843](https://doi.org/10.1080/1367886042000299843)
- OECD. (2017). *OECD Labour force statistics: 2007-2016*. https://doi.org/10.1787/oecd_lfs-2017-en sayfasından erişilmiştir.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112. doi: [10.21560/spcd.03093](https://doi.org/10.21560/spcd.03093)
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ckuiibfd/issue/32888/365347> sayfasından erişilmiştir.
- Saadat, Z. & Alam, S. (2020). *Gender perception on postgraduate education and future family roles among Malaysian University students*. The Applied Psychology Research Conference’da sunulmuş bildiri. Perpustakaan Negara, Malaysia.
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17. <https://www.jstor.org/stable/1818907> sayfasından erişilmiştir.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (M. Baloğlu, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- To, S. (2013). Understanding sheng nu (“leftover women”): the phenomenon of late marriage among chinese professional women. *Symbolic Interaction*, 36(1), 1-20. doi: [10.1002/symb.46](https://doi.org/10.1002/symb.46)

- Toprak, E. & Taşğın, Ö. (2017). Öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmama nedenlerinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 599-615. doi: [10.26466/opus.370680](https://doi.org/10.26466/opus.370680)
- TÜİK. (2015). Yeni bülten, no: 18627. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627> sayfasından erişilmiştir.
- TÜİK. (2021). Öğretim yılına göre yükseköğretimde net okullaşma oranı, okul, öğretim elemanı, öğrenci ve mezun sayısı. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> sayfasından erişilmiştir.
- Usluoğlu, F., Atıcı, M. & Vurgeç-Avcıbay, B. (2015). Kadınların eş seçimleri hakkındaki görüşleri: Nitel bir çalışma. *International Journal of Human Science*, 12(2), 1484-1502. www.https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3359 sayfasından erişilmiştir.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 35(1), 29-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909> sayfasından erişilmiştir.
- Yumuşak, İ. G. (2008). Beşerî sermayenin iktisadi önemi ve Türkiye'nin beşerî sermaye potansiyeli. *Journal of Social Policy Conferences*, 1(55), 3-48.
- Zhou, L. Y. (2006). American and Chinese college students' anticipations of their postgraduate education, career, and future family roles. *Sex Roles*, 55(1), 95-110. doi: [10.1007/s11199-006-9063-6](https://doi.org/10.1007/s11199-006-9063-6)

Extended Summary

Education can be described as an important factor for people to find a place for themselves in the business world and to ensure their own development. Education has undeniable importance not only for individuals but also for society and the country (Badea & Rogojanu, 2012). In this regard, Günay (2018) stated that the competitiveness of countries depends on their progress in science and technology, and this depends on their educated human capital. The importance of education for both the individual and the country emerges more when it is evaluated on the basis of human capital. Human capital is defined by the OECD (Keeley, 2007) as the knowledge, skills, and competencies possessed by individuals that facilitate the enhancement of personal, social, and economic well-being. According to the human capital theory (Becker, 1962), which sees education and training as a form of investment, the knowledge and education levels of individuals are considered as capital in the development of countries (Benhabib & Spiegel, 1994; Nafukho, Hairston, & Brooks, 2004). According to Shultz (1961), who is one of the critical proponents of the concept of human capital, it is tough for a modern economy to grow without an educated workforce. Increasing human capital and using it functionally is vital, especially for developing countries such as Turkey (Eser & Ekiz-Gökmen, 2009;

Yumuşak, 2008). In the literature, human capital is evaluated based on three elements as education, health, and labor transfer (Kiker, 1966). However, Becker (1994) underlines that the most important factor in evaluating human capital is education. One of the main reasons for this situation is that education is the most basic source of knowledge and skills that a person has (Atik, 2006). Especially considering that postgraduate education is an education level where knowledge is produced and science can be done, it can be said that postgraduate education is very important in increasing human capital. Therefore especially graduate education is essential for increasing human capital. In a study conducted by Roberts (1991; as cited in McGuirk, Lenihan, & Hart, 2015), it was found that large entrepreneurs, on average, have at least a master's degree and managerial work experience. Similarly, in a study by Baum, Locke, and Smith (2001), it was concluded that people with master's or higher education degrees are employed faster and their incomes increase faster. In addition to its individual contributions, postgraduate education also provides economic contributions to the country as human capital. Bloom, Canning, and Chan (2006) stated that postgraduate education is an important factor in helping emerging economies catch up with more technologically advanced societies. Therefore, considering the importance of postgraduate education as human capital, it can be said that countries should strive to increase the number of educated people. In addition to investments in education, revealing the obstacles in front of education and trying to reduce the effects of these obstacles can be an important factor in increasing human capital. Statistical data indicated that students applying for master's and Ph.D. in Turkey do not distribute equally with regard to gender (TUIK, 2021). According to TUIK data, since 2014, it is seen that men are more than women in enrollment in postgraduate education. Although the said difference between men and women tends to decrease over the years, it can be said that the quantitative difference between the sexes is preserved. Examining the factors underlying this difference in graduate education can provide significant support for the country to increase its human capital effectively. In the current study, we investigated whether the factors that affect the lower number of women in graduate education are due to women's gender role perceptions and family-career orientation. Therefore, we think that gender roles have an important role on women's graduate education intentions because we have the assumption that as a result of women's traditional gender roles, thoughts such as childcare, household chores, and that they should be in a lower position than men in terms of education and status may adversely affect women's graduate education intentions. In the present study, it is thought that in addition to gender perception, being family or career oriented also has an important role in women's graduate education intentions. Accordingly, it is assumed that female university students, who prioritize their careers compared to their families, will consider postgraduate education more in order to advance in their careers.

We used a relational research design in the present study. The study's sample group consists of 292 female university students studying in the 4th year of university education. While forming the sample group, the purposive sampling method, one of the non-probabilistic sampling techniques, was used. Within the scope of the current research, the Gender Roles Attitude Scale and the Family and Career Orientation Scale were applied to the participants. In addition to the scales, a demographic information form containing questions about the participants' demographic information was also filled out by the participants. In line with the purpose of the study, we conducted a logistic regression analysis to examine to what extent the gender perceptions and family-career orientations of female university students predicted their intention to pursue graduate education. In this context, it was first examined whether the assumptions of the logistic regression analysis were met. After it was concluded that the data were normally distributed, there were no extreme values in the data set, and there was no multicollinearity problem between the independent variables, the analysis was started. SPSS 22 package program was used for the analysis.

According to the logistic regression analysis, it was concluded that the model tested was significant and that gender perception and family-career orientation together significantly predicted women's graduate education intentions. Accordingly, based on the beta coefficients of the independent variables, it is seen that women who have a more egalitarian gender perception and are more career-oriented are more likely to pursue graduate education. The inclusion of women in business life has resulted in a double responsibility for them. While a woman's workplace expects her to be a good employee, family members expect her to be a good and devoted wife and mother (Adak, 2007). Especially in societies with traditional gender roles, the current expectation that most of the housework will be done by women can negatively affect women's education and working lives. On the other hand, various studies have revealed that one of the criteria that women look for in choosing a spouse is that their spouses are equal to or higher than their own status (Erol, 2008; Usluoğlu, Atıcı, & Vurgeç-Avcıbay, 2015). Therefore, considering that postgraduate education gives a person status, we can say that the thought that women should have a lower education level and status than their husbands on the basis of traditional gender roles may cause women with traditional gender perception to develop a negative attitude towards graduate education. On the other hand, the fact that women are family-oriented reduces their possibility of doing graduate education. In the literature, some studies support the current research findings. For example, in a study conducted by To (2013) on Chinese women in managerial positions, the reasons behind the late marriage of women who are quite advanced in their careers were investigated. According to this, it was concluded that the controlling and restrictive attitudes of male partners on women, based on the patriarchal understanding, contradicted the views of some women to advance their careers, and this delayed the

marriage of women. In a study conducted by Çelikten (2004) on female school principals, female administrators were asked about the difficulties they experienced inside and outside the school, and the disadvantages of being a woman in management were examined. According to the findings obtained from the research, it was concluded that female managers had an intention to leave the management position because they could not choose between family and work. As a result, it can be said that women see the family as an obstacle to their career advancement. A probable reason why family-oriented female students do not want to pursue postgraduate education compared to career-oriented females might be their thoughts that family and career fields conflict with each other.

Based on the results obtained from the present study, various suggestions can be made. In this study, it was concluded that gender perception and family-career orientation have a significant role in women's graduate education intentions. Based on this result, we can say that it is essential for the career centers of universities to put forward various projects to raise awareness about gender perceptions that negatively affect the career development of students. Understanding both female and male students' awareness of gender perception can also positively affect women's attitudes towards their career orientation. On the other hand, revealing what kind of factors play role in women's postgraduate education intentions is very important in terms of increasing the human capital of the country. Therefore, the role of variables other than gender roles and family-career orientation on women's graduate education intentions can be examined in future studies.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Çalışmaya birinci yazar %40, ikinci yazar %30 ve üçüncü yazar %30 oranında katkı sağlamıştır. Çalışma, tezin sahibi birinci yazar ve tez danışmanı üçüncü yazar dışında ikinci yazarın da katkıları ile oluşturulmuştur. İkinci yazar tez yazım sürecinde araştırmacının analizlerinin gerçekleştirilmesi ve güncel alanyazının taranması süreçlerinde çalışmaya katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul Komisyonunun 05.02.2020 tarih ve 2020/20 sayılı onayı ile yürütülmüştür.